

Svenska kyrkan
GÖTEBORGS
BEGRAVNINGSSAMFÄLLIGHET

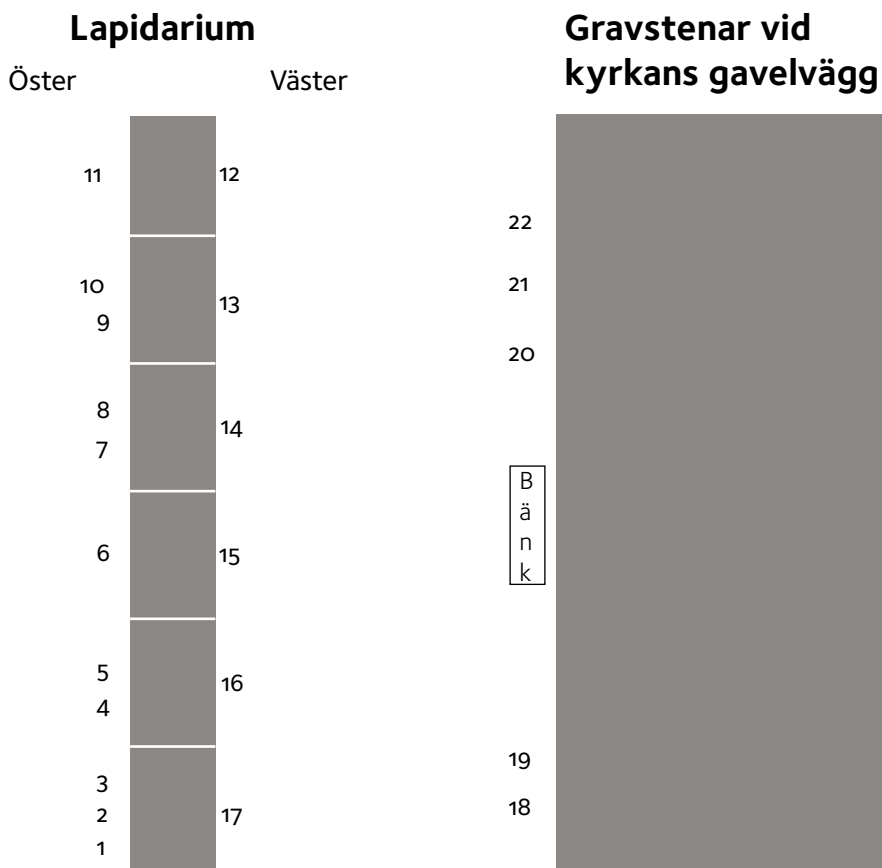
Bergums lapidarium

Om lapidarium

Lapidarium är en samling av stenmonument i detta fall gravstenar. Avsikten är att kulturhistoriskt bevara stenar från äldre, igenlagda gravar. Lapidarium kommer av latinets ord för sten lapis.

Platskarta

Gravstenens historia

Vid tiden före Sveriges kristnande begravdes de avlidna ofta intill gården de levte på. I och med kristendomens införande förändrades gravskicket och kyrkogårdar anlades i anslutning till kyrkorna. På kyrkogården markerades ofta gravstenen endast med en jordkulle. Under 1600-talet började man ställa upp de s.k. dödsbrädorna på kyrkogården, ofta på den avlidnes grav. De första stående gravstenarna på kyrkogårdarna förekommer på 1600-talet. Högreståndspersoner gravsattes oftast inne i kyrkorummet, dessa gravar var ofta rikt utsmyckade med hällar av kalksten.

Innan 1800-talet var det vanligast förekommande att folk som inte var av högre stånd begravdes i anonyma allmänningar kring kyrkan, medan de påkostade gravmonumenten av sten låg inne i kyrkan och i gravkapellet. Under 1800-talet rev man och byggde om många kyrkor och då försvann eller återanvändes många stenar.

Fram till mitten av 1800-talet tillverkades gravstenar hantverksmässigt av stenhugare. Stenvårdarna från denna tidsperiod har ett relativt likriktat formspråk. Stenarna är tunna och sparsamt dekorerade och ofta av mjukare bergarter som kalksten eller sandsten. Bågformig avslutning i övre del är vanligt, ibland krönt av spetsar. En vanlig inskription på gravstenar från den här tiden är bokstäverna IHS vilka är en förkortning av Jesus. En annan vanlig dekoration är timglaset, vilket ska påminna om att döden kommer till alla.

Bild över kyrkogården vid 1800-talets slut. Här syns flera äldre gravstenar och häckar av buxbom. Bilden tillhör Göteborgs stadsmuseum.

Från 1850-talet fram till 1890-talet växte stenindustrin i Sverige och med den en stor variationsrikedom beträffande gravvårdstyper, material och dekorelement. Maskinell tillverkning av gravvårdar blev vanligt förekommande vilket ledde till att fler människor hade råd att skaffa en gravsten.

Exempel på gravvårdar från perioden är marmorkors på postament av granit eller sandsten, samt obearbetade stenar med infälld marmorplatta. Den svarta, polerade obeliskens var också en vanlig typ. Ofta manifesterades den gravsattes framgångar i livet med högresta och påkostade gravvårdar. Gravstenarna omgärdades ofta av en stenram, med eller utan järnstaket. Andra vanliga gravvårdar från denna tid är gjutjärnskors, de förekom både med enklare dekorationer eller rikt dekorerade i varierande motiv.

Lapidariets östra sida

1

En liten rektangulärt formad sten huggen av granit i 1600-1700-talsutförande.

Stenen har en grovt huggen form och inskriptionerna är svårtydda.

2

Ett löst kors i marmor som suttit på en sockel av granit. Korset har raka kanter och försänkta inskriptioner som är ifyllda med svart färg.

Inskription:

H.V.

K. ANDERSSON

HOFGÅRDEN

F.d. 24/3 1816 D.d. 14/2 1884

3

Ett löst kors i marmor från år 1887. Att fälla in detaljer i marmor var vanligt under slutet av 1800-talet. Korset har suttit på en sockel av granit. Korset har delvis avfasade kanter som bildar ett mönster.

4

Tunn sten som är huggen i granit och har ett tidstypiskt 1700-talsutförande. Stenens form är något avsmalnande nertill och avslutas i överkant med en triangelform. På stenen finns försänkta dekorationer i form av ramar runt inskriptionerna, stiliserade blommor, timglas, bokstaven S, samt kors och pilar.

Inskription:

HÄR UNDER HVILAR SALIG ION

LARSSON DÖD DEN 7 IANUARI VS

ANNO 1772

5

Ett mindre kors i marmor som suttit på en sockel av granit. Korset har raka kanter och försänkta dekorationer med stjärnor och kors som är ifyllda med svart färg. Små kors av marmor var relativt vanliga under slutet av 1800-talet och runt sekelskiftet 1900.

6

Tidstypisk 1700-tals sten huggen i granit. Formen är rak men avsmalnad nedtill och avslutas i en svag triangelform. Dekorationer förekommer på stenen i form av en ram runt inskriptionerna som avslutas i pilar som pekar uppåt. Stenen är även dekorerad med tre timglas, bokstaven S som står för Jesus, samt stiliserade blommor.

Inskription:

HAR UNDER HVILAR SALIG ION

ANDERSSON FRÅN VRATSERE DÖD: D:

29 JANUARI A 1781

7

En gravvård huggen i granit som upptill avslutas i en snedställd form. Dekorationer på stenen förekommer i form av en ram runt inskriptionerna samt symbolen alfa och omega som är det grekiska alfabetets första och sista bokstav, vilka har den kristna innebörden att Jesus är alltings början och slut.

Inskription:

IHS

KM

ANO

1689

8

Liten sten som är huggen i en grov form med inskriptioner endast av initialer. Stenen har ett typiskt 1600-1700-talsutförande. På den översta raden av inskriptioner finns bokstäverna IHS vilka står för Iesus Hominus Salvator vilket betyder Jesus människornas frälsare.

Inskription:

IHS

IED

ANO

1669

9

Liten, grovt huggen sten av granit. Stenen har ett något rundat avslut. På stenen finns enkla dekorationer i form av en försänkt ram, en båge över ramen som kan tolkas som ett omega tecken, samt tre kryss. Inskriptionen är svår att tyda men de översta siffrorna står troligtvis 1689.

D står för dotter och S står för son.

Inskription:

EBD

BBS

10

Tidtypisk 1700-talssten, som är huggen av granit med en rak form men som smalnar av nedtill och avslutas uppåt i en rundbågeform. Dekorationer förekommer på stenen i form av timglas och kristussymbol i form av ett S.

Inskription:

HÄR UNDER HVILAR SIG SALIG BENGT
GUNNARSSON FRÅN SKAR.

11

Sten i marmor med huggna dekorationer i form av två sorgeträd i stenens övre del, på det ena trädets stam finns texten minne. Sorgeträdet var ett vanligt motiv på gravstenar under 1800-talets senare del. Stenen är rak och avslutas i en kölbågeform. Inskriptionsytan är försänkt och har inskriptioner som är ifyllda med svart färg.

Inskription:

MINNE ÖFVER

OLOF ANDERSSON

Lapidariets västra sida

12

1700-talssten som har en rak form vilken avslutas med en rundbågeform upptill. Dekorationer på stenen förekommer i form av ramar runt texten, timglas, pilar samt bokstaven S. Timglasets ska påminna betraktaren om att jordelivets tid är begränsad för alla.

Inskription:

HAR UNDER HVILAR JÖNS ERIKSSON
DÖD FRÅN BÖRSE ÅR 1751 HÄR UNDER
HVILAR ANNA BÖRSEDOTTER DÖD
FRÅN BÖRSE ÅR 1747

BERGUM KÄLLESGÅRDEN

*1830/521 †184/8 86

13

Sten av granit från 1700-talets första hälft vars form avslutas i överkant med en trekantsgavel. Dekorationerna på stenen består av tre trianglar, samt bokstaven S vilken är förkortningen av det latinska ordet salvator som betyder frälsare och syftar på Jesus.

På stenen finns även sex stycken mindre kors samt streck som ramar in och delar av den inristade texten.

Inskription:

HÄR UNDER HVILAR SALIG LARS
ANDERSSON ANNO 1738
HÄR UNDER HVILA SALIG BÖRTA
ANDERSDOTTER ANNO 1737

14

Tunn sten som är huggen av granit och har en avsmalnande form nedtill och en rundat avslut. Dekorationer förekommer på stenen i form av tre timglas samt bokstaven S. Ett streck delar av den övre delen och där finns tre stiliserade blommor inristade. Stenen är utförd hantverksmässigt och tidstypiskt för 1700-talet.

Inskription:

HÄR UNDER HVILAR SALIG
BRITA IONSDOTER FRÅN RÖRDALEN
DÖD DEN 12 OTBER 1815
HÄR UNDR HVILAR SALIG KIERSTIN
BENGTSDOTTER FRAN RÖRDALEN
DÖD DEN II ANV A 1779

15

Vården är tillverkad av granit i ett stycke. Stenens överstycke har en trekanstsgavel och i gaveln finns en symbol inristad. Dekorativa band i sicksackmönster löper längs stenens kanter samt längs stenens sockel-liknande nedre del.

Inskription:

HÄR UNDER
HVILAR
JOHNN ..G ON
FRÅN GLOG..EN
FÖDD DEN 7 SEP

1869

DÖD DEN 6 DES 1873

PS. 345 V 5

16

En tunn sten från 1700-talets andra hälft som är hantverksmässigt tillverkad av granit. Stenens form är naturlig och den avslutas i överkant av en svag triangel-form. På stenen förekommer tidstypiska dekorationen i form av timglas, stiliserade blommor och kors.

Inskription:

HÄR UNDER HVILAR SALIG GUNNAR
ANDERSSON FRÅN LILLA MÄLSJÖNÄS
DÖD: DEN 15 FEBRUAR ANO 1767
HÄR UNDER HVILAR SALIG BÖRTA
ANDERSDOTTER FRÅN LILLA
MÄLSJÖNÄS DÖD DEN 7 AUGUSTI
ANO 1773

17

Stenen är tillverkad av marmor och har gotiska drag. Stenens form och material är tidstypiskt för det sena 1800-talet och stenen är tillverkad maskinellt. Stenen kröns av en akroterion vilket är ett vanligt nyklassistiskt motiv. Inskriptionen är försänkt och ifylld med svart färg.

Inskription:

Anders Larsson
Bergum Nedergården
*18 22/26 26 18 † 22/5 90
SV. PS No 221

Invid kyrkväggen

Stensocklar 18 & 19

Två socklar av granit som har varit försedda med marmorkors i sin övre del. Socklarna hör troligtvis ihop med stenarna som är numrerade 13, 15 och/eller 16.

20

En vård i form av ett gjutjärnskors på en sockel av granit, från 1875. Dekorationer förekommer på vårdens i form av stjärnor och längst ner finns en ängel. Där korsarmarna möts finns dekorationer i form av stiliserade strålar.

Inskription:

Erik Olsson från Wråtsered

född d. 9 juni 1803

död d. 1 April 1875

PS. 482 V.5.9.

21

Stenen är maskinellt tillverkad av svart diabas. Stenen har ett rundbågat avslut och den är slipad och delvis polerad. Dekorationer förekommer på stenen i form av en förgylld sol med strålar i den övre delen samt en rombfris. Inskriptionerna på stenen är försänkta samt förgyllda.

Inskription:

Elias Johnsson

familjegrav

Hustru Britta

*1829 † 1901

Sonen

Hemmansägaren

August Eliasson

*1861 † 1925

Dottern Josefina

*1875 †1947.

22

Gjutjärnskors på en sockel av granit.

Dekorationer förekommer på stenen i form av en ranka samt en ängel. Gjutjärn var ett mycket populärt material under slutet av 1800-talet och ängeln i nederkanten var ett vanligt motiv.

Svenska kyrkan

GÖTEBORGS

BEGRAVNINGSSAMFÄLLIGHET

www.svenskakyrkan.se/gbs